

ENSV EHITUSKOMITEE ARHITEKTUURIMÄLESTISTE KAITSE INSPEKTSIOON
ARHITEKTUURIMÄLESTISE PASS

W | 380
Kateg.
Kater. № 380

Ambla (Määrja) kirik *kalvel ja kirkkunaga*
Arhitektuurimälestise nimetus * Наименование памятника архитектуры

*

13.saj.

kirik

Liik * Вид

380

Toimiku nr.
№ дела

tundmatu

Autor (daatum) * Автор (дата)

Ümberehituse autor (daatum)
Автор реконструкции (дата)

murdpaest ~~lä~~ lööviline
voilvenhitis
Tüüp, materjal ja põhikonstruktsioonid
Тип, материал и основные конструкции

Paide

Raion * Район

Linn * Город

Ambla alev

Asustatud punkt * Населенный пункт

Tänav. № * Улица. №

Ambla kn.
Külanõukogu * Сельсовет

Kolhoos, sovhoos, metskond
Колх., совх., лесх.

tegutsev kirik
Kasutamisviis * Использование

EELK Ambla kogudus
Kasutajad * Использователи

Paide raj. Kultuuriosavond
Valdaja * Владелец

Paide linn 202820, Pikk 2
Valdaia aadress * Адрес владельца

Daatum
Датировка

hilisromaa
ni, varagoo
ti.

Stiil
Стиль

Kaitsekohustu-
se daatum ja
nr.

Дата охран-
ного обяза-
тельства

Kaitsetsooni
kehtestamise
daatum
Дата уст. охр.
зоны

hea

Seisund
Состояние

Asendiplaani skeem * Схема генплана

Rajati tõenäoliselt 1240. a-il. Algkavatis koosnes völvimata pikihoonest ja kitsamast 4-nurksest koorist, mida kattis kuplitaoline servjoonvölv. Viimane toetub vahetult seintele ja on idaküljel tuiendatud silindrilise nn. idakaasnega, millel on altäribaldahhiini funktsioon. Koori mölemas külgseinas kaks suurt segmentkaarega ištenissi. Idaeknal sise- ja välisküljel astendkäarekesed. Koori S-seinas ja W-seinas ringkäarestikräämistuses ümäraken. Teravdatud müürikaarega lihtne portaal pikihoone mölemas külgseinas (S-poolne kinni müüritud) ja W-seinas. 13.saj. III veerandil püstitati kesklöövi W-travee ^{4. travapea} kohale torn, ja pikihoone völviti kolmelööviliseks ~~kodakirikuks~~. Völvitugegedeks pikad ümbersambad, mille baasiprofililis domineerib torus. Kapiteelid on tüübilt plokk-kärikkäapiteelid, kus kärikkaline alumine osa on kae tud romaanipärase väänlaedekooriga (meenutab Lafrans Botvidarsoni käitlusläädi Gotlandi Hellvi kirikus). Tugevalt markeeritud servjoontega völvid kesklöövis kuplitailised (ludu kontsentriiline), kuid ~~külgxixxxxx~~ külglöövides völviladu risti keskteljega ja W-travees ~~k~~/teljega rööbiti. Samal ajal valmis käärkamber. 14.saj. algul (Ervat.) püstitatakse N-eeskoda. Müüritrepp W-seinas sekundaarne (völvlae ~~K~~ aegne lisand. Praegune tornikiiver a-st 1857 (e/meister Beermann). Samast ajast ka kiriku katus.

TEKSTUURSED JA DEKORATIIVSED ELEMENDID

ТЕКТУРНЫЕ И ДЕКОРАТИВНЫЕ ЭЛЕМЕНТЫ

1. Ümbersambad baaside ja kapiteelidega
2. Kapiteelidekoor (graafiliselt lamereljeefne palmetiväända motiivistik; erandlikult üksik $\frac{3}{4}$ figura väljasirutatud kätega (Kristus?) sambal torni kagunurga kohal).
3. Tämmelehtedega konsool N-eeskojas.
4. ringkärestikuga räämistuses ümäraknad (koori S-seinas ja W-seinas).
5. Völvlae tugikonsoolid
6. Vöidukääre talumid S-kujuilise profiiliga.

JA MILLAL FOTOGRAFEERIS * КТО И КОГДА ФОТОГРАФИРОВАЛ

Villem Raam 1980-1983.

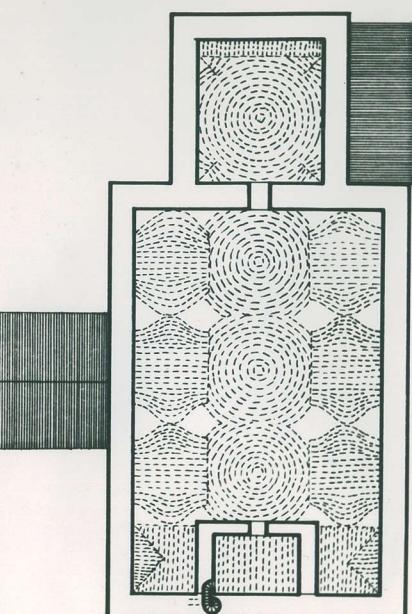
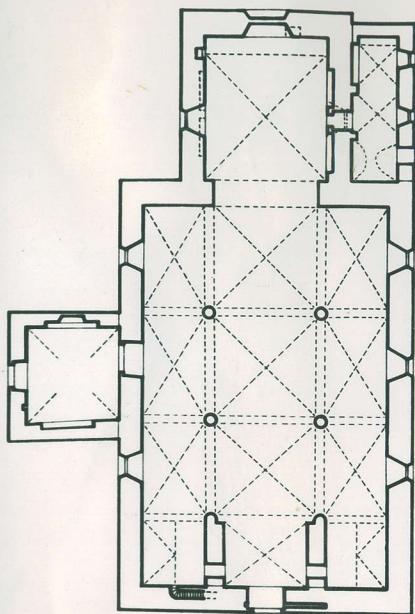
ESTISES ASUVAD KUNSTITEOSED
ИЗВЕДЕНИЯ ИССКУССТВА В ПАМЯТНИКЕ

М
СХ

1. Häuaplaat, u. 1300
2. Väna altar, arvat. B.Geistmann, hilisrenessanss.
3. Kantsel, A.Pärnpe, 17.saj. algus, hilisrenessanss.
4. Kroonlühter (messing), 1750.
5. Uue altari määl, K.S . Walther, 1849.
6. Orel, Walcker, 1896.

PLAAN

VÖLVI SKEEM

1 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0   5   10M

ESTISE AJALOOLISE STRUKTUURI SKEEM

А СТРУКТУРЫ ИСТОРИИ ПАМЯТНИКА

1. Valmivad tornita pikihoone ja völvitud koor (1240-.)
2. Ehitatakse W-torn ja kirik völvitakse (13.s. IIIv.)
3. Käärkamber (ca 1275)
4. N-eeskoda (14.saj. algus)

ED MÄlestise tehnilise seisukorra kohta
ния о техническом состоянии памятника

Üldiselt korras. Akende raamistus vajab restaureerimist

BIBLIOGRAAFIA * БИБЛИОГРАФИЯ

- H.Kjellin. Die Hållenkirchen Estländs und Gotland, Lund, 1928
- S.Karling. Gotland och Estländs medeltids byggnads konst. Rig 1939
- S.Karling. Baltikum och Sverige. Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens Handlingar, del 65. Antikvariska Studier III. Stockholm, 1948
- Eesti arhitektüri ajalugu, Tallinn, 1965.
Eesti kunsti ajalugu 1975.
- V.Räam. Järvamaa keskaeg arhitektuurisajaloole pilguga. - Paide rajoonis. Tartu, 1972.
- A.Jaak. B.Ederma. Eesti ehituse ajalund. Tartu, 1981.

KÖRVALISED HOONED MÄLESTISE
KAITSEZOONIS
ПОСТОРОННИЕ ПОСТРОЙКИ В ОХРАННОЙ
ЗОНЕ ПАМЯТНИКА

ei ole

AJALOOLISED ALLIKAD
ИСТОРИЧЕСКИЕ ИСТОЧНИКИ

RESTAUREERIMISTÖOD * РЕСТАВРАЦИОННЫЕ РАБОТЫ

1. 1975 restaureeriti torni kiiver
2. 1975 restaureeriti W-fassaadi ümäraken

MÄLESTISE KAHJUSTUSED * ПОВРЕЖДЕНИЯ ПАМЯТНИКА

Kahjustatud on ekkende ehisraamistikud.
S-portaal kinnimüürimisel osal. rikutud.

KES UURIS MÄLESTIST * КТО ИССЛЕДОВАЛ ПАМЯТНИК

H.Kellin 1920. a-il
S.Kerling 1930. a-il
V.Räem 1980. a-il

Täitmise
daatum
Дата запол-
нения
30.04.83

Perekonna, ees- ja isanimi ning eriala
Фамилия, имя, отчество и профессия

Villem Räem,
kunstiõjaloolelane

Allkiri * Подпись

Либен Раэем